

Nora kommun
nora.kommun@nora.se

Rektorn vid Lärkesskolan
olof.jakobsson@nora.se

Beslut för grundskola och fritidshem

---

efter tillsyn i Lärkesskolan
i Nora kommun

Tillsyn i Lärkesskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Nora kommun under våren 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Lärkesskolan besöktes av Skolinspektionen den 15 och 16 maj 2013.

Fakta om skolan

Lärkesskolan F-6 ligger i området Hitorp i södra delen av Nora tätort. Skolan omfattar förskoleklass, grundskola årskurserna 1-6 samt fritidshem. I förskoleklassen finns 24 elever, i grundskolan 114 och i fritidshemmet är 90 barn inskrivna. Skolan är indelad i två arbetslag: ett för F-3 och ett för 4-6. Skolan har åldershomogena klasser. Fritidshemmet är delat i två grupper - F-1 och 2-5 - och personalen är uppdelad på de två arbetslagen. Under de senaste två åren har skolan haft fyra rektorer; den nuvarande började på skolan under mars månad 2013.

I samband med Skolinspektionens besök har skolan endast redovisat bedömd måluppfyllelse år 2012 för årskurserna 1-2 och 4-5 i svenska, engelska och matematik, samt resultaten på nationella proven 2012 för årskurserna 3 och 6. I årskurs 3 nådde 47 procent av eleverna godkänt resultat på de nationella proven i svenska och 57 procent i matematik. För årskurs 6 var motsvarande andel 86 procent i svenska, 67 procent i matematik och 89 procent i engelska.

Helhetsbedömning

På Lärkesskolan är eleverna nöjda med undervisningen och uttrycker att de är trygga. De uppger att de får utmaningar i skolarbetet och att de elever som lätt når kunskapskraven får möjlighet att utvecklas. Skolan har engagerade lärare som har stått för kontinuiteten under de senaste åren med täta rektorsbyten.

Skolans redovisade kunskapsresultat visar emellertid att Lärkesskolan behöver arbeta målmedvetet för att höja resultaten. På grund av täta rektorsbyten har skolan inte haft den ledning som behövs för att bedriva ett strukturerat och långsiktigt kvalitetsarbete. I det ingår att följa upp och analysera kunskapsresultaten och utifrån dessa planera och genomföra gemensamma utvecklingsåtgärder. Vidare samverkar inte personalen på fritidshemmet och lärarna i skolan i tillräcklig grad för att skapa en god lärandemiljö i såväl skolan som fritidshemmet med syfte att eleverna kunskapsmässigt ska utvecklas så långt som möjligt. Fritidshemmets personal behöver särskilt involveras i och ta ansvar för arbetet med elever i behov av särskilt stöd.

Lärare och fritidspedagoger behöver tillsammans analysera egna normer och attityder för att skapa gemensamma rutiner och förhållningssätt som kan förankras bland all personal. Enligt Skolverkets utvärderingar kännetecknas skolor med låg förekomst av kränkningar av en samarbetande kultur och en samsyn kring dessa frågor. Som grund för värdegrundsarbetet behöver rektor skapa förutsättningar för detta arbete. Vidare känner inte eleverna till skolans ordningsregler. Då delaktighet i utarbetandet av ordningsreglerna är en viktig del i värdegrundsarbetet är det angeläget att rektor vidtar

åtgärder som främjar elevernas delaktighet. Planen mot kränkande behandling är inte heller utformad så att den styr värdegrundsarbetet på skolan.

Tillsynen visar att personalen på fritidshemmet inte ges förutsättningar för att planera och utveckla den egna verksamheten, så att fritidshemmet kan stödja skolan innehållsmässigt. Vidare finns brister i tillsynen av och säkerheten för eleverna i fritidshemmet.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Nora kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska redovisas vid den tidpunkt och på det sätt som anges i det övergripande kommunbeslutet.

Undervisning och lärande

Bedömning

Nora kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Rektor behöver säkerställa att fritidshemmet och skolan samverkar för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande, och för att skapa en verksamhet i fritidshemmet som kompletterar skolan innehållsmässigt.

Motivering

Av skollagen framgår att fritidshemmet ska komplettera utbildningen i grundskolan och stimulera elevernas utveckling och lärande. Läroplanen säger att all personal i skolan ska samverka för att skapa en god miljö för utveckling och lärande för att nå utbildningsmålen.

Tillsynen visar att det saknas förutsättningar för fritidshemmet att komplettera skolan innehållsmässigt. Den tid som är avsatt för fritidspedagogernas planering av verksamheten i fritidshemmet används till stor del som resurstid i skolan, vilket leder till att fritidspedagogerna inte ges möjlighet att följa upp elevernas utveckling samt planera verksamheten. Fritidspedagogerna har inte heller möjlighet att delta i arbetslagsträffar och andra möten - exempelvis i samband med utredning av särskilt stöd och utarbetande av åtgärdsprogram - eftersom dessa möten ligger på tid då de är verksamma i fritidshemmet.

Rektorn behöver därför organisera verksamheterna så att skolan och fritidshemmet ges möjlighet att samverka kring elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling. Vidare behöver personalen i fritidshemmet ges förutsättningar att följa elevernas utveckling och planera för att kunna komplettera skolan innehållsmässigt.

Författning

14 kap. 2 § skollagen och Lgr 11, avsnitt 2.5 Övergång och samverkan

Trygghet, studiero och en god miljö

Bedömning

Nora kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet, studiero och en god miljö.

- Rektor måste säkerställa att eleverna har en trygg skolmiljö.
- Rektor måste se till att ordningsregler utarbetas under medverkan av eleverna och följs upp vid skolan och fritidshemmet.
- Rektor måste se till att skolan har en plan mot kränkande behandling som anger vilka åtgärder som ska vidtas och hur de ska följas upp.

Motivering

Av skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Ordningsreglerna ska enligt skollagen utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på skolenheten. Vidare framgår att varje särskild verksamhet årligen ska upprätta en plan mot kränkande behandling som ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under året samt en beskrivning av hur föregående års åtgärder har genomförts.

Trygghet

Tillsynen av Lärkesskolan visar att all personal inte omfattar gemensamma och väl förankrade förhållningssätt när elever bryter mot skolans regler. I intervjuerna framkommer att skillnaden är tydligast mellan lärarna i skolan och fritidspedagogerna som huvudsakligen arbetar i fritidshemmet. Exempelvis förekommer att personal inte alltid ingriper om elever bråkar eller bryter mot regler, utan går till elevernas klasslärare som förväntas ingripa i stället. Detta leder till en osäkerhet hos eleverna om vilka regler som gäller och vilka konsekvenser ett visst handlande får. Skolinspektionen bedömer att personalens agerande utifrån olika syn på värdegrundsarbetet leder till en otrygg miljö för eleverna. Tillsynen visar att skolans personal inte gemensamt diskuterar egna normer och attityder för att enas om ett gemensamt förhållningssätt. Skolverkets allmänna råd klargör att det i det främjandet arbetet är viktigt att personalen ges tid att diskutera egna normer och attityder samt sådana som genomsyrar den pedagogiska verksamheten. Av kommentarerna till allmänna råden framgår att framgångsfaktorer i värdegrundsarbetet är gemensamma och väl förankrade förhållningssätt som omfattar all personal, en samarbetande kultur på skolan samt en samsyn om vilka konsekvenserna blir om skolans regler inte följs (Se vidare Skolverkets allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling 2012, kap 2 Att främja barns och elevers lika rättigheter och möjligheter).

Ordningsregler

Ordningsregler finns på skolan men har inte formulerats under medverkan av eleverna och följs inte heller inte upp. Eleverna känner inte heller till ordningsreglerna.

Plan mot kränkande behandling

Vid Lärkesskolan upprättas årligen en plan mot kränkande behandling. Skolans trygghetsteam diskuterar planen med eleverna klassvis i början av varje hösttermin. Planen är dock gemensam för hela skolenheten och verksamheten i fritidshemmet framgår inte. Inte heller är det tydligt vilka åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under året, och det saknas en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts. Vidare saknas rutiner för om en vuxen kränker en elev.

Sammantaget måste rektorn genomföra de åtgärder som krävs för att säkerställa att eleverna får en trygg skolmiljö. Vidare måste rektor se till att skolans ordningsregler utarbetas under medverkan av eleverna samt att en plan mot kränkande behandling upprättas enligt författningarnas krav.

Författning

5 kap. 3 § skollagen, Lgr 11, 2.1 Normer och värden

5 kap. 5 § skollagen

6 kap. 8 § skollagen

Särskilt stöd

Bedömning

Nora kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Den som uppmärksammar att en elev har svårigheter i sin situation på fritidshemmet måste anmäla det till rektor.
- Rektor måste se till att behovet av särskilt stöd utreds skyndsamt.
- Rektor måste se till att eleverna får det särskilda stöd i skolan och fritidshemmet som utredningen har visat att de behöver.
- Rektor måste se till att resursfördelning och stödåtgärder anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör.

Motivering

Av skollagen framgår att lärare eller övrig skolpersonal ska anmäla till rektor även när en elev uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation än rent kunskapsmässiga. Rektor ansvarar för att elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt. Vidare säger skollagen att om utredningen visar att eleven har behov av särskilt stöd i skolan eller fritidshemmet ska rektor besluta om att åtgärdsprogram ska utarbetas. Om utredningen visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd. Av läroplanen framgår också att resursfördelning och stödåtgärder ska anpassas till den värdering av elevernas utveckling som läraren gör.

När lärare i Lärkesskolan befarar att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation, finns rutiner för anmälan, utredning och för hur åtgärdsprogram ska utarbetas. Tillsynen visar emellertid att det finns elever som har sådana svårigheter i sin situation på fritidshemmet att de är i behov av särskilt stöd. Exempelvis framkommer att aktiviteter utanför skolgår-

den - som att gå till skogen - inte kan genomföras på grund av att flera elever har behov av särskilt stöd. Rektorn känner till svårigheterna för ett par av dessa barn, men någon utredning har inte gjorts och följaktligen har inte heller något beslut om åtgärdsprogram fattats.

Tillsynen visar också att det kan ta lång tid från det att anmälan görs till dess att utredningen är klar. Exempelvis framkommer att en anmälan gjordes i början av höstterminen 2012 och utredningen var klar i maj 2013.

När skolan utreder behov av särskilt stöd och utarbetar åtgärdsprogram finns inte heller rutiner för när fritidshemmets personal ska involveras i arbetet. Det leder till att fritidspedagogerna på fritidshemmet inte deltar i utredningar och när åtgärdsprogram utarbetas; i några fall har deras synpunkter dock efterfrågats av klassläraren i samband med utredningen. Av tillsynen framgår att följden blir att fritidshemmets personal inte känner till vilka elever som har åtgärdsprogram och följaktligen inte heller vilket särskilt stöd dessa elever har behov av. Vidare framgår att det finns elever på Lärkesskolan som inte får det särskilda stöd som åtgärdsprogrammet föreskriver; som förklaring uppges exempelvis bristande personalresurser.

Sammantaget måste rektorn säkerställa att anmälan görs om en elev uppvisar svårigheter i fritidshemmet. Rektorn ska se till elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt. Vidare behöver rektor skapa förutsättningar och rutiner för att utredningar och utarbetande av åtgärdsprogram blir alla verksamheters angelägenhet, inte minst för att säkerställa att all relevant information kommer fram i utredningar, men också för att använda sig av fritidshemmets resurser när åtgärdsprogram ska genomföras. Slutligen måste rektorn säkerställa att eleven får det stöd som han eller hon har behov av enligt utredningen.

Författning

3 kap. 8 § skollagen, Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, 2.8 Rektorns ansvar

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Nora kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Rektorn måste ansvara för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.
- Rektor behöver se till att kvalitetsarbetet genomförs under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.
- Rektor behöver ta ansvar för att kvalitetsarbetet är dokumenterat.

Motivering

Enligt skollagen ska rektor ansvara för att det inom skolenheten bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete där planering, uppföljning och utveckling av utbildning sker under

medverkan av lärare, övrig personal och elever. Skolenhetens systematiska kvalitetsarbete ska dokumenteras.

Tillsynen visar att det saknas ett systematiskt kvalitetsarbete på Lärkesskolan. Rektorn uppger att skolan inte har arbetat med kvalitetsarbete under hans tid på skolan, och av lärarintervjuerna framgår att det inte finns utvecklingsmål som är förankrade bland all personal. Av lärarintervjun framgår att det kvalitetsarbete som genomförts under året består i att lärarna analyserat resultaten av bedömd måluppfyllelse och nationella proven, och utifrån det anpassat undervisningen. I dokumentationen av kvalitetsarbetet finns ingen tydlig koppling mellan skolans resultat och framtida utvecklingsområden. Av intervjuerna framkommer att de täta rektorsbytena har gjort att det har saknats styrning av kvalitetsarbetet.

Sammantaget behöver rektorn se till att skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete som dokumenteras på ett ändamålsenligt sätt och möjliggör kontinuerligt förbättringsarbete.

Författning

4 kap. 4, 5 och 6 §§ skollagen, Lgr 11 punkt 2.8 Rektorns ansvar

Fritidshemmets uppdrag och innehåll

Bedömning

Nora kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Fritidshemmets uppdrag och innehåll.

- Rektorn behöver se till att fritidshemmet främjar allsidiga kontakter samt medverkar till att läroplanens kunskapsmål uppnås.
- Rektor måste säkerställa att tillsynen av och säkerheten för eleverna i fritidshemmet tillgodoses.

Motivering

Av skollagen framgår att fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande, samt främja allsidiga kontakter och social gemenskap. Enligt läroplanen ska fritidshemmet medverka till att läroplanens kunskapsmål uppnås. Vidare säger skollagen att eleverna även i övrigt ska erbjudas en god miljö.

Av tillsynen framgår att fritidshemmet inte i tillräcklig grad medverkar till att läroplanens kunskapsmål uppnås. Verksamheten - framför allt i gruppen för förskoleklass och elever i årskurs 1 - fokuserar på barnens sociala utveckling, vilket leder till att planerade aktiviteter för att stödja skolan innehållsmässigt har minskat eller helt upphört. Exempelvis förekommer inte aktiviteter för att eleverna ska få inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv.

Tillsynen visar att det saknas rutiner för vad som gäller när barnen lämnas och hämtas. Det förekommer att föräldrarna ringer till sina barn och säger att de kan gå hem, utan att meddela personalen. Det innebär att det är otydligt när tillsynsansvaret för barnen övergår från fritidshemmet till vårdnadshavarna. Av föräldrabalken framgår att barnets vårdnadshavare svarar för att barnet får den tillsyn som behövs. Under den tid

som ett barn befinner sig i barnomsorgsverksamhet övergår tillsynsansvaret för barn och elever från vårdnadshavaren till huvudmannen för verksamheten (se NJA 1984 s 764, JO beslut dnr 4162-1991 och 3360-1994). Det är därför viktigt att även föräldrarna informeras om de rutiner för lämning och hämtning som fritidshemmet utarbetar.

Sammantaget behöver rektor se till att fritidshemmet medverkar till att läroplanens kunskapsmål uppnås. Vidare måste rektor säkerställa att tillsynen och säkerheten för eleverna i fritidshemmet tillgodoses.

Författning

14 kap. 2 § skollagen, Lgr 11, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden

14 kap. 9 § skollagen

6 kap. 2 § föräldrabalken

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredarna Carina Nilsson och Yvonne Hoffmann samt undervisningsråd Leif Magnusson.

På Skolinspektionens vägnar

Gunnar Olausson
Enhetschef

Hans-Göran Arvidsson
Utredare/Föredragande

Bilaga: Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).